

Απόψεις των δασκάλων αγγλικής γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση για τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου

Μανώλη Πολυξένη, Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
pegyma@hotmail.com / rmanoli@uth.gr

Παπαδοπούλου Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
mariapar@uth.gr

Εισαγωγή-Θεωρητικό πλαίσιο

- ✓ Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι στρατηγικές μάθησης (learning strategies) ορίζονται ως οι ενέργειες, οι τεχνικές και τα βήματα που επιλέγονται συνειδητά από τους μαθητές για να βελτιώσουν την πρόδοό τους στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κατά την εκμάθηση μιας ξένης/δεύτερης γλώσσας (Cohen, 1998; Oxford, 1990).
- ✓ Για την αναγνωστική δεξιότητα προτείνονται στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου (reading strategies), που βοηθούν τους μαθητές, ιδιαίτερα τους μέτριους, κατόπιν συστηματικής διδασκαλίας να κατανοούν και να χειρίζονται γραπτά κείμενα (Palincsar & Brown, 1984; Dole, Brown & Trathen, 1996; Van Keer, & Verhaeghe, 2005). Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποιες από τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου, όπως το να διαβάζουν γρήγορα/στα πεταχτά ένα κείμενο (skimming), να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες μέσα στο κείμενο (scanning), να μαντεύουν τη σημασία άγνωστων λέξεων από τα συμφραζόμενα (contextual guessing), να κάνουν περίληψη (summary) κτλ.
- ✓ Στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου είναι οι σκόπιμες ενέργειες, σχέδια που επιλέγονται συνειδητά από την πλευρά των μαθητών για να κατανοήσουν το νόημα γραπτών κειμένων (Dole, Duffy, Roehler & Pearson, 1991) ή για να αντιμετωπίζουν δυσκολίες που προκύπτουν κατά την ενασχόλησή τους με γραπτά κείμενα (Urquhart & Weir, 1998).
- ✓ Η βιβλιογραφική ανασκόπηση ανέδειξε ότι η έρευνα σχετικά με τις στρατηγικές μάθησης εστιάστηκε στη μητρική γλώσσα και μεγάλο μέρος της αφορούσε κυρίως παιδιά με ειδικές ανάγκες. Διαφαίνεται λοιπόν μια αξιοσημείωτη προτίμηση στη διερεύνηση των στρατηγικών στη διδασκαλία/μάθηση της δεύτερης/ξένης γλώσσας και ειδικότερα σε μικρότερες ηλικίες (Brantmeier, 2002; Janzen, 2003;).

Σκοπός της έρευνας

- ✓ Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει τις απόψεις των δασκάλων αγγλικής γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου έχοντας ως απώτερο σκοπό να διερευνήσει αν διδάσκουν στους μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης δημοτικών σχολείων στρατηγικές, προκειμένου να κατανοούν αγγλικά κείμενα ευκολότερα και να γίνουν ανεξάρτητοι αναγνώστες. Η εν λόγω έρευνα αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας για τη συμβολή των στρατηγικών κατανόησης γραπτού λόγου στη βελτίωση της δεξιότητας κατανόησης γραπτού λόγου, η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος II . Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Ερευνητικά ερωτήματα

- Στο πλαίσιο της συνέντευξης, μεταξύ των άλλων ζητήθηκε από τους δασκάλους:
- ❖ να αναφέρουν αν γνωρίζουν τι είναι οι στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου
 - ❖ να αναφέρουν αν διδάσκουν στα παιδιά στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου και να εξηγήσουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η διδασκαλία αυτών αλλά και τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται ποιες στρατηγικές κάθε φορά θα διδαχθούν
 - ❖ να δηλώσουν αν απλά χρησιμοποιούν στην τάξη κάποιες στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου
 - ❖ να εκφράσουν τη γνώμη τους για τη σημασία και χρησιμότητα της διδασκαλίας των στρατηγικών αυτών
 - ❖ να αναφέρουν αν οι ίδιοι εφαρμόζουν στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν ένα κείμενο στην αγγλική γλώσσα και αν ναι, να ονομάσουν τις στρατηγικές, που κατά τη γνώμη τους χρησιμοποιούν.

Δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν δέκα εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας διορισμένοι σε Δημοτικά σχολεία στο νομό Τρικάλων, οι οποίοι επιλέχθηκαν με τυχαία δειγματοληψία.

Τεχνική συλλογής δεδομένων-Διαδικασία

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν η ημι-δομημένη, ατομική συνέντευξη (Ιωσηφίδης, 2003). Η συνέντευξη διεξήχθη στα δημοτικά σχολεία που ήταν διορισμένοι αντίστοιχα οι εκπαιδευτικοί και διήρκεσε από 8-15 λεπτά περίπου.

Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Η κάθε συνέντευξη μαγνητοφωνήθηκε και στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκε, προκειμένου να γίνει η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων. Για την ανάλυση των δεδομένων αρχικά έγινε μία ποσοτική κατηγοριοποίηση των μη περιγραφικών δεδομένων, δηλαδή των ερωτήσεων που απαντήθηκαν με ναι και όχι και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε μία ποιοτική κατηγοριοποίηση, για να ενταχθούν σε κατηγορίες όλες οι απαντήσεις. Με βάση και τις περιγραφικές απαντήσεις, δόθηκε μία τελική τιμή στην εμφάνιση κάθε κατηγορίας. Δημιουργήθηκε δηλαδή ένα πλέγμα κατηγοριών, το οποίο επιτρέπει την κατάταξη όλων των δεδομένων, την ομαδοποίησή τους σε θεματικές και τη συσχέτιση για κάθε κατηγορία δεδομένων και μεταξύ των κατηγοριών, δίνοντας κατά αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα να ποσοτικοποιηθούν τα δεδομένα και να διατυπωθούν διάφορα συμπεράσματα για τα υπό έρευνα ερωτήματα (Ιωσηφίδης, 2003; McDonough & McDonough, 1997).

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι:

- ❖ Μόνο 2 στους 10 εκπαιδευτικούς φαίνεται να έχουν κάποια εξοικείωση με τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου
- ❖ Κανείς τους δεν διδάσκει συστηματικά στους μαθητές/τριες στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου κατά την αλληλεπίδρασή τους με γραπτά κείμενα στην αγγλική γλώσσα
- ❖ 2 στους 10 ερωτηθέντες δηλώνουν ότι απλά χρησιμοποιούν στην τάξη κάποιες στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου, όπως το να διαβάζουν γρήγορα/στα πεταχτά ένα κείμενο (skimming), να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες μέσα στο κείμενο (scanning) και να προσπαθούν να μαντέψουν τη σημασία άγνωστων λέξεων από τα συμφραζόμενα (contextual guessing)
- ❖ 8 στους 10 ερωτηθέντες απαντούν θετικά στην ερώτηση σχετικά με τη χρησιμότητα της διδασκαλίας των στρατηγικών κατανόησης γραπτού λόγου
- ❖ 4 στους 10 δασκάλους δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου ως αναγνώστες κειμένων στην αγγλική γλώσσα.

Συζήτηση

- ✓ Η παρούσα έρευνα εντάσσεται σε μια ευρύτερη ερευνητική προσπάθεια που εξελίσσεται τα τελευταία χρόνια στον ελλαδικό χώρο για τις στρατηγικές μάθησης. Υπό αυτή την έννοια, θεωρούμε ότι η έρευνα μας αποτελεί μια πρώτη διερευνητική απόπειρα των απόψεων των δασκάλων αγγλικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σχετικά με τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου. Τα αποτελέσματα αρχικά έδειξαν ότι η πλειοψηφία των δασκάλων δεν γνωρίζουν τι είναι οι στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου. Ακόμη και αυτοί που ήταν κάπως εξοικειωμένοι με τις στρατηγικές, φάνηκε ότι διακατέχονταν από αβεβαιότητα, καθώς απαντούσαν με ερωτήσεις στην ερώτησή μας για το αν γνωρίζουν τι είναι οι στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου.
- ✓ Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών διαπιστώνουμε ότι σε καμία περίπτωση δεν γίνεται σαφή και συστηματική διδασκαλία των στρατηγικών. Εντούτοις, σε κάποιες περιπτώσεις γίνεται απλή χρήση κάποιων στρατηγικών, όπως το να διαβάζουν γρήγορα/στα πεταχτά ένα κείμενο (skimming), να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες μέσα στο κείμενο (scanning) και να προσπαθούν να μαντέψουν τη σημασία άγνωστων λέξεων από τα συμφραζόμενα (contextual guessing).
- ✓ Παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες δηλώνουν ότι δεν είναι εξοικειωμένοι με τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου, διαφαίνεται εκ μέρους τους μια θετική πρόθεση και στάση απέναντι στη διδασκαλία των στρατηγικών από τα ακούσματά τους και την εμπειρία τους, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς τη θεωρούν χρήσιμη. Σε αυτό ακριβώς το σημείο, κάποιος από τους εκπαιδευτικούς επισήμανε την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης και της διεξαγωγής σεμιναρίων, ώστε να ενημερωθούν για τη χρήση και σημασία των στρατηγικών αυτών και κατά επέκταση να καταστούν ικανοί να τις διδάξουν συστηματικά στους μαθητές/τριες.
- ✓ Ένας μικρός αριθμός ερωτηθέντων αναφέρει ότι χρησιμοποιεί στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν οι ίδιοι ως αναγνώστες κείμενα στην αγγλική γλώσσα. Μετά από μια σύγκριση των απαντήσεων σε όλες τις ερωτήσεις, διαπιστώνουμε ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί που είναι κάπως εξοικειωμένοι με την έννοια των στρατηγικών, φαίνεται ότι χρησιμοποιούν κάποιες από τις στρατηγικές κατανόησης γραπτού λόγου μέσα στην τάξη αλλά και στην καθημερινή τους ζωή στην προσπάθειά τους οι ίδιοι πλέον ως αναγνώστες να κατανοήσουν κείμενα στην αγγλική γλώσσα.

Ευχαριστίες

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος II. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Βιβλιογραφία

- Brantmeier, C. (2002). Second language reading strategy research at the secondary and university level: variations, disparities and generalizability. *The Reading Matrix*, 2(3), 1-14.
- Cohen, A. D. (1998) *Strategies in learning and using a second language*. (1st ed.). London and New York: Longman.
- Dole, J. A., Duffy, G. G., Roehler, L. R., & Pearson, D. (1991). Moving from the old to the new: Research on reading comprehension instruction. *Review of Educational Research*, 61(2), 239-264.
- Dole, J. A., Brown, R., & Trathen, W. (1996). The effects of strategy instruction on the comprehension performance of at-risk students. *Reading Research Quarterly*, 31(1), 62-88.
- Janzen, J. (2003). Developing strategic readers in elementary school. *Reading Psychology*, 24(1), 25-55.
- McDonough, J., & McDonough, St. (1997). *Research methods for English language teachers*. (1st ed.). New York: Arnold.
- Oxford, R. (1990) *Language learning strategies: What every teacher should know*. (1st ed.). Boston: Heinle and Heinle Publishers.
- Palincsar, A. S., & Brown, A. L. (1984). Reciprocal teaching of comprehension-fostering and comprehension-monitoring activities. *Cognition and Instruction*, 1(2), 117-175.
- Urquhart, S., & Weir, C. (1998). *Reading in a second language: Process, product and practice*. (1st ed.). London and New York: Longman.
- Van Keer, H., & Verhaeghe, J. P. (2005). Effects of explicit reading strategies instruction and peer-tutoring on second and fifth graders' reading comprehension and self-efficacy perceptions. *The Journal of Experimental Education*, 73(4), 291-329.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.